



*Fulbert Steffensky*

## A szeretet ára

**A** Bécsben született amerikai zsidó nőt, *Ruth Klüger* gyerekként Theresienstadtba hurcolták, később pedig az auschwitzi megsemmisítő táborba került, ahol kiválogatták a 15 évesnél nem fiatalabb, erőteljes zsidó nőket, hogy más táborokban dolgoztassák őket. Ruth Klüger azonban mindössze 12 éves, cingár gyerek volt. Reménytelenül állt a foglyok sorában, amely lassan araszolt az SS-tiszt felé, aki vagy közvetlen megsemmisítésre, vagy egy másik táborba küldte a foglyokat. Továbbélés c. könyvében Ruth Klüger így meséli el időleges megmenekülésének történetét:

*Az SS-hivatalnok mellett állt az írnoknő, szintén fogoly. Hány éves lehetett, nem tudom. Tizenkilenc, húsz? Meglátott a sorban, amikor gyakorlatilag már eléggé elől voltam. Ekkor elhagyta posztját, hozzám sietett, és szabálytalan fogsorának feledhetetlen mosolyával, szinte hallótávolságban az SS emberétől, félhangosan megkérdezte: „Hány éves vagy?”*

*„Tizenhárom”, feleltem.*

*Ő pedig határozottan a szemembe tekintve, nagyon nyomatékosan így szólt: „Mondd azt, hogy tizenöt vagy!”*

*Két perccel később sorra kerültem... A koromra vonatkozó kérdésre megadtam a döntő választ: „Tizenöt vagyok.”*

*„De ez még kicsi”, jegyezte meg a férfi, élet és halál ura, nem barátságatlanul, inkább úgy, mint amikor tehenet vagy borjút mustrál az ember.*

*Az írnoknő ugyanabban az áruértékelő hangnemben folytatta: „De erős felépítésű. Izmosak a lábai, tud dolgozni. Nézze csak meg!”*

*Itt hát volt valaki, aki az adminisztrációnak dolgozott, s aki megerőltette magát az érdekekben, anélkül hogy egyáltalán ismert volna. A férfi számára talán kicsit kevésbé volt közömbös, mint én voltam számára, és engedett. Fölírta a számomat, és egy időre meghosszabbította az életemet.*

Honnan ered ennek a fiatal nőnek a jósága, aki önmagát veszélyezteti, aki megment egy gyereket, akit nem ismer, aki nem rokona, és akihez tulajdonképpen semmi köze sincs? Olyan helyen és olyan órában teszi ezt, ahol és amikor mindenki megtanulta, hogy a másik barbára legyen. E humánus tett szépsége abban mutatkozik meg, hogy nem lehet megválaszolni eredetének és miértjének kérdését. Ruth Klüger „szabad tettnek” nevezi a fiatal fogoly viselkedését: ez a tett áttörte az okok láncolatát. Aki a koncentrációs táborban továbbadta lefelé azokat az üteket, amelyeket fölülről kapott, csak úgy járt el, aho-

gyan biológiailag és pszichológiailag várható volt, ahogyan előre meg volt határozva – mondja Ruth Klüger.

A fiatal fogolynőnek nem volt más szándéka a tettével, mint megőrizni a gyereket attól, hogy meggyilkolják. Meglátta az ijedt kislány arcát, és ez elcsábította. Létezik-e más név e saját életét kockára tevő fiatal nő tetteire, mint az *áldozat* szó? Létezik-e olyan irgalmasság – amely megérdemli ezt a nevet –, amely nem jelenti egyúttal önmagunk odaadását is? És lehetséges-e, hogy az áldozat fogalma azért vált olyan hiteltelenné napjainkban, mivel egy nárcisztikus társadalomban hatalmas bálványá vált a saját boldogságunk utáni sóvárgás?

### *Az irgalmasság Istene áldozattá vált*

Legyen szó akár az Ó-, akár az Újszövetségről – az „irgalmasság” az egyik alapneve Istennek, az „irgalmas” Isten egyik alapvető jelzője. Az irgalmasság gyakorlása Isten számára sem ingyenes, ahogyan ama fogolynő számára sem volt az, aki saját élete veszélyeztetésével mentette meg a kislányt. Az elnézésébe, türelmébe kerül. Összeszorul a szíve, amikor látja népét. Irigalmassága „túlságosan fölgerjedt” ahhoz (ahogy Luther fordítja Ozeás 11,8-at), hogy megússza szenvedés nélkül. Senki sem kerül ki ép bőrrel abból, ha irgalmas, még egy Isten sem. Az irgalmasságot és az áldozatot nem lehet elválasztani. Isten irgalmasságának legdrágább történetét Jézus sorsa beszéli el: ebben egybeesik az irgalmasság és az áldozat, ahogyan a fiatal fogolynő történetében is.

Isten felfedett arca Jézus. Hogy kicsoda Isten, azt erről a Jézusról ismerjük föl, aki istállóban született, kisemberek fia volt, kisemberekkel állt kapcsolatban, boldognak mondta a szegényeket, sebeket gyógyított, félelmeket üzött el, és élete végén bűnözőként feszítették keresztre.

Isten Jézus által tanulta meg, hová tartozik; ahhoz a rongy népséghez, amelynek szüksége van rá, és amely felismeri őt. Azoknak az isteneknek, akiket mi gondolunk ki magunknak, mindenük megvan, ami nekünk magunknak hiányzik: A mi szükösségünket tesszük meg az ő gazdagságukká. A mi sebeinket tesszük meg az ő sértetlenségükké. A mi vereségeinket tesszük meg az ő győzelmeikké. Alkalmilag nagylelkűek, kényük-kedvük szerint megadnak nekünk bizonyos adományokat, de semmit nem áldoznak föl, legkevésbé önmagukat. Ez a kicsi király a betlehemi istállóban és a keresztre feszített bűnöző – ők jelentik a nagy tiltakozást a mi istenképeink, a zavartalan ragyogás és a töretlen hatalom ellen. Az „Isten” szó rejtjelezett szövegnek bizonyult az emberiség történelme során: sokféle módon lehet értelmezni. Jézus alakja és sorsa az az olvasat, amely összeköti a keresztyéneket: Isten felismerhetetlenné vált Jeruzsálemtől délre,

egy kicsi királyba rejtőzve, aki istállóban született. Nem a hatalom és a vakító boldogság köntösében jelentkezik. Titokzatos Isten, aki nem szárítja föl az ő szegényeinek könnyeit, és nem gyógyítja be az élet által ütött sebeket. Titokzatos Isten, aki nem tér ki az ételment nélküli éhsége elől, a megkínzottak kínja elől, és akit az élet keresztre feszít, ahogyan másokat is. Jézusban Isten ragaszkodik megvigasztalhatatlanságához, mert az emberek élete, akiket szeret, vigasztalan. Isten megfizeti irgalmasságának árát.

Nem! Egyetlen halál sem jó, amelyet erőszakosan kényszerítenek rá az emberre, ennek az Istenfiúnak a halála sem. Nem jó a kifolyt vér. De jó a jószág. Jó a szenvedélye ennek az Istennek, aki sehol másutt nem akar lenni, csak ott, ahol meggyalázzák az életet; ahol az emberek megfulladnak gyöngeségükben, és ahol a halál megjelöli őket, mielőtt még megszülettek volna. A kereszténység középpontja az emlékezés annak az Istenfiúnak a passiójára, aki nem hagyta, hogy elűzzék a mi halálunkból. Az irgalmasság Isten számára sincs ingyen. Egy Isten, aki értünk halt meg, a mi oldalunkon halt meg, a mi sorsunkba halt bele. Végre egy Isten, aki miatt nem kell szégyellnünk magunkat!

### „Irgalmasságot akarok, nem áldozatot”

Az irgalmasságot és az áldozatot nem lehet elválasztani. Aki irgalmas – mindegy, hogy Isten vagy ember –, az odaadja magát, veszélyezteti magát, és a legsúlyosabb esetben megfosztja magát az élettől. Mit jelent tehát ez a jézusi mondat: „Az irgalmasságban lelem kedvem, nem az áldozatban”? Az áldozat mechanizmussá válhat – az irgalmasság pótlására. Izajás könyvének 58. fejezete írja le ezt a veszélyt. A nép jámbor, böjtöl, vallási áldozatokat hoz, keresi Istent. De irgalmasság nélkül teszi ezt. Böjtölnek, és ugyanakkor erőszakosak. Imádkoznak, és

elviselhetetlen terheket raknak a szegényekre. Zsákba öltöznek, és hamuba ülnek, de nem engedik szabadon a foglyokat. Isten felszólítja őket, hogy hagyják el az áldozatokat, és forduljanak az irgalmasság felé: Oszd meg az éhezővel kenyeredet, vezesd házadba a nyomorgókat, öltöztess föl a mezíteleneket – és ez lesz a te istentiszteleted! Nincsen istenismeret irgalmasság nélkül. Egyetlen áldozat sem számít Isten előtt, ha célja nem az igazságosság. Az igazságosság az irgalmasság politikai neve.

A második veszély a *do ut des*, az „adok, hogy adj”, az *Is-tennel folytatott vallásos kereskedés* veszélye. Megadom neked ezt meg ezt, megígérem neked ezt meg ezt – és ellenadományt várok tőled; egészséget, gazdagságot, sikeres életet. Ez a tisztátalan áldozat, amely célokkal és szándékokkal kapcsolódik össze. Isten nem lókupec. Nem reagál azokra az eszközökre, amelyeket azért vettek be, hogy érvényre juttassam saját terveimet.

Létezik egy harmadik veszély is, talán ez jár a legsúlyosabb következményekkel minden vallásban: az

*Istennel szembeni bizalmatlanság*, amely az áldozatban lelt vallásos örömként álcázza magát. Isten kiszámíthatatlannak tűnik, az ember nem bízhat benne, legalábbis nem egészen. Ezért az ember levág egy darabot a legjobból, amije csak van, és feláldozza neki. Valamivel ki kell engesztelni őt, mert békétlennek, haragtartónak és veszélyesnek tűnik. Örömet leli az áldozatban, örömet leli a fájdalomunkban, és abban, ha odaadjuk pompás dolgainkat. – Ez az öncélú áldozat és aszkézis, amely nem irgalmasságból fakad, hanem az Isten jóságával szembeni bizalmatlanságból. Ebben a felfogásban úgy tűnik, mintha Isten élvezné az emberek kínjait.

Az áldozat azonban sosem lehet öncélú, önmagában sosem ér semmit. Csak akkor ér valamit, ha irgalmassággal kapcsolódik össze. Akkor azonban számít, s az emberi és isteni szépség és nagyság kifejezője.

**Forrás:** Publik-Forum Extra, 2011/1 (Erbarmen)

### Isten arcvonásai – ahogyan a korinthusi levélből kiírható (1Kor 13)

- **türelmes**, de nem azért, hogy a végén kétszer akkorát üssön,
- **jóságos**, de nem a szenilis nagypapa, hanem a legmegbízhatóbb barát értelmében,
- **nem féltékeny**, vagyis nem akkor boldog, ha övé a hatalom és a dicsőség,
- **nem kérkedik**, vagyis akkor boldog, ha mások értékeit is nagyra becsülheti,
- **nem gögösködik**, vagyis senkit sem akar megalázni, lenézni,
- **nem tapintatlan**, vagyis senkit sem akar megszegyeníteni, zavarba hozni,
- **nem keresi a maga hasznát**, vagyis nem azért teremtett, hogy a saját dicsősége növekedjen, hanem hogy a teremtés gazdagodjon általa,
- **nem sodorják el az indulatai**, vagyis nem hangulatai szabályozzák cselekedeteit,
- **nem veszi figyelembe a rosszat**, ahogy az *igazi apa* sem tartja számon gyermeke hibáit, hacsak nem magunkról akarjuk mintázni azt,
- **nem örül a gonoszságnak**, vagyis nem szemléli közömbösen a világ, és benne az ember dolgait,
- **örül az igazság győzelmének**, vagyis nem passzív szemlélője a jó és gonosz harcának, hanem aktív részese mindennek,
- **mindent eltűr**, vagyis nem borul ki az első kudarc után,
- **mindent elhísz**, vagyis első dolga nem a gyanakvás vagy vádolás, hanem a nagylelkű bizalom,
- **mindent remél**, és a reménye nem arra irányul, hogy mikor és hogyan lehet lecsapni a remény nélkül maradtakra,
- **mindent magára vállal**, vagyis nem keresi állandóan a bűnbakot, akin törleszthet mindazért, ami bármi miatt nem sikerült.

Ő az, akinek szeretete soha el nem vitatható, mert egyértelmű és igazi.

S. G.